

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

ПРОХОРОВА Ю. В.

УДК 658.153

Прохорова Ю. В. Економічна політика як умова забезпечення оптимальної структури оборотного капіталу підприємства

За сучасних кризових умов функціонування економіки України особливо актуальним є забезпечення ефективного господарювання підприємств, у тому числі за рахунок прискорення оборотності їх капіталу та оптимізації структури джерел його формування. Це зумовлює об'єктивну необхідність створення відповідних організаційно-економічних передумов для ефективного управління оборотним капіталом, що дозволить раціонально використовувати матеріальні та фінансові ресурси, спрямовувати їх певну частину на вдосконалення та розвиток виробництва.

Ключові слова: економічна політика, оптимальна структура, оборотний капітал, підприємство, механізм впливу управління.

Рис.: 1. **Бібл.:** 6.

Прохорова Юлія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра банківської справи, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: prohkorova@mail.ru

УДК 658.153

UDC 658.153

Прохорова Ю. В. Экономическая политика как условие обеспечения оптимальной структуры оборотного капитала предприятия

Prohkorova Yu. V. Economic Policy as a Condition of Optimal Structure of Working Enterprise Capital

В современных кризисных условиях функционирования экономики Украины особенно актуальным является обеспечение эффективного хозяйствования предприятий, в том числе за счет ускорения оборачиваемости их капитала и оптимизации структуры источников его формирования. Это обуславливает объективную необходимость создания соответствующих организационно-экономических предпосылок для эффективного управления оборотным капиталом, что позволит рационально использовать материальные и финансовые ресурсы, направлять их определенную часть на совершенствование и развитие.

Under the present conditions of economic crisis in Ukraine is particularly important is to ensure effective management of enterprises, including by accelerating the turnover of their capital and optimize the structure of the sources of its formation. This leads to an objective need for appropriate organizational and economic preconditions for the effective management of working capital that will allow rational use of material and financial resources, redirect a portion of the improvement and development of production.

Ключевые слова: экономическая политика, оптимальная структура, оборотный капитал, предприятие, механизм влияния управления.

Key words: economic policy, the optimal structure, working capital, enterprise, mechanism of control

Рис.: 1. **Библ.:** 6.

Рис.: 1. **Библ.:** 6.

Прохорова Юлія Владимировна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра банківського дела, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

Prohkorova Yuliya V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Banking, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: prohkorova@mail.ru

E-mail: prohkorova@mail.ru

Проблема стимулювання ефективного використання оборотного капіталу в системі ефективної економічної політики, є актуальною, оскільки все гостріше встають проблеми пошуку джерел фінансування і організації управління наявними фінансовими ресурсами, які забезпечували б платоспроможність і стійкість роботи. Ключове місце тут займає проблема достатності оборотних активів, а також питання їх планування, поповнення і раціонального використання.

Стимулювання ефективного використання оборотного капіталу в системі управління оборотним капіталом є невід'ємною частиною загальної системи ефективної економічної політики. У цих рамках вирішуються питання, пов'язані з визначенням величини і оптимальної структури оборотних активів, джерел їх формування, організацією поточного і перспективного управління оборотним капіталом.

У цьому контексті надзвичайну важливість набуває проблема несуперечливого поєднання цілей ефек-

тивності господарської діяльності і платоспроможності підприємств – одне з ключових завдань управління оборотним капіталом. Практика показує, що сьогодні багато управлінських рішень приймаються з орієнтацією виключно на тимчасове підвищення ефективності фінансової діяльності, без належного урахування системи формування і управління оборотним капіталом, що може привести до втрати конкурентоспроможності, тоді як конкурентні позиції на ринку значною мірою визначаються саме ефективністю використання оборотного капіталу під впливом фінансових важелів і методів.

Дослідженню питання сутності оборотного капіталу присвячено ряд робіт вітчизняних і закордонних вчених-економістів, таких як: А. М. Бирман [1], І. А. Бланк [2,6], Т. Н. Богачева [3], Е. В. Бикова [6], Б. А. Денисов [3], Т. В. Момот [4], Р. С. Сорока [5], Е. С. Стоянова [6] та інші.

Метою статті є визначення ефективної економічної політики як умови забезпечення оптимальної структури оборотного капіталу підприємства.

Сучасний стан економіки України характерний відсутністю єдності теорії і практики, розвиток яких відбувається часто відособлено. Цей факт пояснюється занадто коротким інтервалом часу існування принципово нової економічної системи, що не дає можливості простежити дію економічних законів, а отже, визначити з достатнім ступенем імовірності математичне очікування прогнозованих результатів.

Багато теоретичних положень, перевірених десятиліттями економічної практики в країнах із розвиненим ринковим механізмом, виявляються неспроможними в специфічних умовах вітчизняної економіки, що дивним чином змогла об'єднати в собі ринкові початки, залишки планово-централізованої економіки і специфічні національні особливості [1, 5].

Зараз вітчизняні виробники знаходяться у складному становищі. Тривалий розвиток в умовах централізовано-директивного господарювання, повільна трансформація економічних відносин, слабкість і реформованість ринкових інститутів, низька етика бізнесу та організаційна культура, напружені виробничі відносини, специфічні ринкові вимоги у зв'язку із платоспроможним попитом стають серйозним гальмом у процесах адаптації новітніх управлінських концепцій.

У результаті недостатньої уваги до важливості механізму адаптації, інструмент реалізації стратегії – політика підприємства – також у багатьох випадках був відірваний від дійсності і використовувався вкрай однобоко. Для того щоб говорити про можливі напрями розвитку підприємств за рахунок реалізації політики підприємства, варто докладніше зупинитися на сучасних підходах до розуміння цієї категорії [2].

Категорія «політика» за умов планової економіки не зазнала достатньої уваги, оскільки її головне призначення – стабілізувати роботу підприємств за рахунок запобігання негативних факторів – не відповідає ідеології того часу. Тобто за умов централізованого керівництва можливість виникнення негативного впливу зовнішнього середовища майже виключалась, а отже, і відпадала потреба в інструментах запобігання таким проблемам.

За умов збільшення кількості ризиків виробництва, пов'язаних із функціонуванням у ринковому середовищі, актуальність категорії «політика підприємства» зростає і потребує подальшого теоретичного та методологічного удосконалення.

Широко розповсюджена думка, що категорія «політика» є тільки прерогативою держави та державних органів. Так, цілий ряд економічних словників подають визначення політики, як діяльність виключно держави та державних установ у відповідності із цілями та інтересами країни. У відповідності із цим підходом економічна політика поділяється на структурну, інвестиційну, фінансово-кредитну, податкову, соціальну, зовнішньоекономічну, науково-технічну, бюджетну, промислову, інноваційну, екологічну та ін. Водночас, визнається, що підприємство може здійснювати, наприклад, власну збутову політику. Такий підхід виключає можливість підприємств самостійно визначати цілі, а отже і стратегію, і залишає їм свободу дій тільки зі збуту продукції. Цей підхід може бути дійсно доцільним за умов централі-

зованого державного або адміністративно-командного управління? але за нинішніх умов він вступає у протидію із принципами вільного господарювання [4, 6].

На наш погляд, більш сучасним виглядає інше тлумачення політики підприємства, у відповідності з яким «політика визначає напрями і методи діяльності підприємства, його стиль та поведінку». Цей підхід найбільш органічно відповідає концепції стратегічного планування підприємств, а саме: «політика підприємства є певним етапом стратегічного планування і пов'язана із такими діями керівництва, які полегшують досягнення цілей».

В економічній літературі вже прижилася категорія «політика» у сполученні з такими визначеннями, як кадрової, асортиментної, фінансової, цінової та інші. Однак усі названі види політики є, за своєю суттю, складовими загальної економічної політики підприємства, що характеризується такими двома ознаками: економічна політика підприємства формується як інструмент реалізації стратегії підприємства; економічна політика підприємства складається з окремих складових, в основі яких знаходиться принцип використання певного економічного ресурсу (праця, сировина, фінанси, технологія та інші).

Але причина, з якої категорія «економічна політика підприємства» поки не знайшла свого гідного місця у вітчизняній науці і прикладній економіці, полягає в надмірному законодавчому і нормативному регулюванні господарської діяльності підприємств. Крім того, політика підприємства проводиться з метою зменшення ризику від неспроможності деяких ринкових законів.

Вищезазначене дозволяє зробити узагальнений висновок про те, що соціально-економічна політика підприємства як виробничої системи являє собою сукупність певних правил і процедур з реалізації довгострокових управлінських рішень у поточному періоді, орієнтованих на клієнта, і базується на суспільних цінностях.

У процесі моделювання адаптивних виробничих систем поряд із завданнями, спрямованими на вирішення внутрішньої збалансованості ресурсів у процесі виробництва з метою оптимального досягнення поставлених господарських цілей, необхідно вирішити багато завдань, спрямованих на врахування інтересів суб'єктів зовнішнього середовища, і насамперед споживачів.

До об'єктивно-обумовлених чинників, що безпосередньо впливають на ефективність економічної політики, слід віднести величину оборотного капіталу, тривалість обороту, витрати, що виникають у процесі функціонування оборотного капіталу. Непряму дію на ефективність діяльності чинять зміни в структурі оборотного капіталу або джерелах його формування, а також різні організаційно-технічні заходи. Удосконалення процесу функціонування оборотного капіталу виражається через застосування сучасних методів управління в усіх сферах управлінської діяльності.

Можна визначити, що в процесі управління оборотним капіталом здійснюється вплив на його величину і величину його джерел, суму витрат за змістом запасів і залученню ресурсів. Зміна цих параметрів чинить прямий вплив на кінцеві результати роботи, а, отже, і на ефективність економічної політики. Механізм дії представлений на *рис 1*.

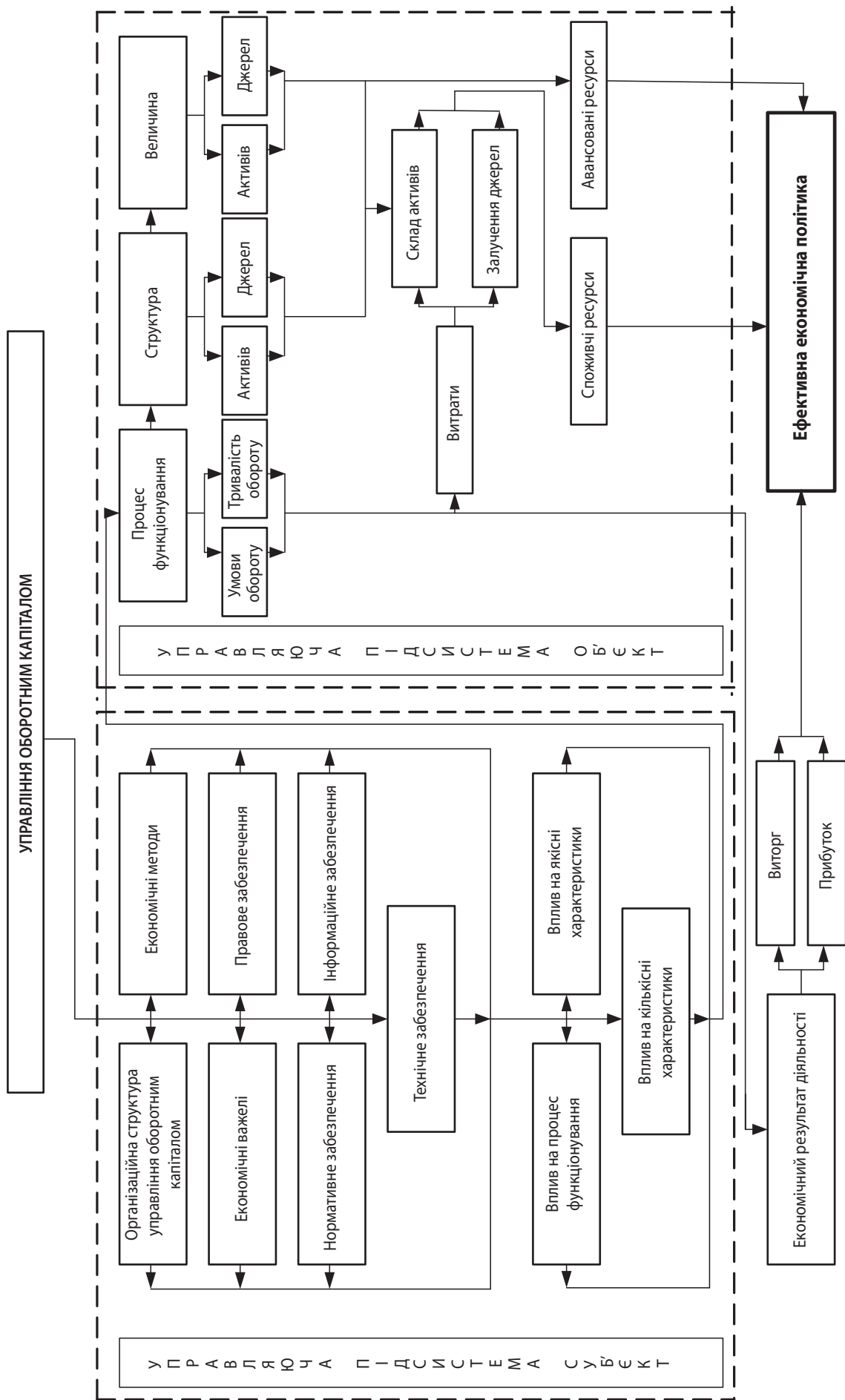

Рис. 1. Механізм впливу управління оборотним капіталом підприємств на ефективну економічну політику

Впровадження прогресивних форм організації, планування і контролю, формування оптимальної системи взаємодії підрозділів і служб відкривають великі можливості підвищення ефективності економічної політики. Ефективне управління оборотними коштами передбачає вибір і здійснення певної фінансової політики. Суть такої політики складається в пошуку оптимальної величини й оптимальної структури оборотних коштів. Для фінансування своєї діяльності підприємство може використати три джерела коштів: результати власної фінансово-господарської діяльності; збільшення статутного капіталу; залучення коштів сторонніх фізичних й юридичних осіб [3, 5, 6].

Перше джерело є пріоритетним – у цьому випадку весь зароблений прибуток належить дійсним власникам підприємства. У випадку залучення другого й третього джерел частиною прибутку доводиться жертвувати. До того ж додаткова емісія акцій – дорогий і протяжний у часі процес, що може супроводжуватися спадом ринкової ціни акцій. Що стосується співвідношення між власними й залученими джерелами коштів, то воно визначається різними факторами: національними традиціями у фінансуванні підприємств, галузевою приналежністю, розмірами підприємств, що складається економічною ситуацією та ін.

Цілеспрямований вплив управління на процес формування собівартості продукції підприємств і всіх його структурних підрозділів здійснюється через планування, облік, контроль, аналіз і регулювання.

І хоча переходу від традиційних методів оцінки результатів господарської діяльності до комплексної оцінки результатів з урахуванням конкретної господарської ситуації багато в чому ще перешкоджають психологічні й організаційні бар'єри, процес цей невідворотний у такому ж ступені, в якому неминуче освоєння вітчизняною економікою світового ринкового досвіду і прийняття його принципів і правил.

ВИСНОВКИ

Отже, комплексний підхід у розробці заходів щодо підвищення адаптивності виробничих систем дозволяє мінімізувати їх кількість на основі урахування пріоритетних критеріїв ефективності. Запропонований механізм враховує динамічні аспекти розвитку системи, що підвищує адекватність результатів прогнозування. Застосування адаптаційних моделей виробничих систем з урахуванням їх соціально-економічної політики дозволить із мінімальними витратами та максимальними вигодами досягти стратегічної мети, що, у свою чергу, стане ключем до вирішення багатьох інших питань економічної теорії і господарської практики. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бирман А. М.** Планирование оборотных средств / А. М. Бирман. – М.: Госполитиздат, 1956. – 27 с.
2. **Бланк И. А.** Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – Т. 1. – 592 с.
3. **Богачева Г. Н.** О многообразной трактовке категории «капитал» / Г. Н. Богачева, Б. А. Денисов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 1. – С. 13 – 24.

4. **Момот Т. В.** Формування механізму управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.03 / Т. В. Момот. – Харк. держ. акад. міськ. госп-ва. – Х., 1999. – 19 с.

5. **Сорока Р. С.** Формування та ефективність використання оборотного капіталу торговельних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.05 / Р. С. Сорока. – Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Л., 2005. – 20 с.

6. **Стоянова Е. С.** Управление оборотным капиталом / Е. С. Стоянова, Е. В. Быкова, И. А. Бланк. – М.: Изд-во «Перспектива», 1998. – 128 с.